

Femmy Otten And Life is Over There

Om de nieuwste toevoeging aan de publieke Beeldengalerij van P. Struycken in het centrum van Den Haag te verwelkomen heeft Stroom mij gevraagd om Femmy Otten's sculptuur *And Life Is Over There* van context te voorzien op de Kalvermarkt. Uit de omvangrijke collectie van de Beeldengalerij heb ik acht verschillende beelden geselecteerd die op eigen kracht relaties aangaan met verschillende elementen uit het werk van Femmy Otten, en vooral met de ongelofelijke veelzijdigheid aan associaties die het beeld oproept.

Suzanne Sanders - Gastcurator Beeldengalerij

De selectie is gepresenteerd op 21 oktober 2017 en is te zien op en rondom de Kalvermarkt:

Marc Ruygrok, EN/OF
Femmy Otten, And Life is Over There
Peter Otto, Twisted Totem
Pearl Perlmutter, Schapeman
Sigurdur Gudmundsson, Zonder Titel
Gert Germeraad, Mansportret
Eja Siepman van den Berg, Nike
Berry Holslag, The Observer
Anno Dijkstra, A Last Farewell

And Life is Over There

Een goed kunstwerk kun je herkennen doordat het je áánzet. Het appelleert aan iets wat je misschien al eens hebt ervaren, en rekt daar vooral vervolgens de grenzen van op. Bij de kennismaking met dit beeld, was dat wat er met mij gebeurde: ik werd gegrepen door de volslagen herkenbaarheid én tegelijkertijd de nieuwheid ervan.

And Life is Over There vormt deels een intiem en teder zelfportret van Femmy en deels een universeel, alomvattend verhaal. De figuur beschikt over zowel mannelijke als vrouwelijke uiterlijke kenmerken, waarbij allerlei kunsthistorische referenties naar het heden worden getrokken en andersom.

Het roept de vraag op: wie is dit - wat representeert zij? En het impliceert: wie of wat ben ik?

Voor veel mensen zal dat ongeveer zo gaan, als ze hier langs lopen:

Een man met borsten? Een vrouw met een piemel? Midden op straat? Wat kan ik daarmee? Die vraag...die is ook *real*: wat kun jij daar eigenlijk mee?

Wat jou opvalt, de dingen die je ziet en hoe je ze interpreteert, horen bij jouw persoonlijke ervaring. Dat betekent dat ze altijd in relatie staan tot wat je kent, of herkent. Hoewel ze de associatie aansnijdt, is deze figuur geenszins gerelateerd aan de beroemde antieke hermafrodiët die zich in de Galleria Borghese in Rome bevindt. In plaats van die liggende, getordeerde en naar binnen gekeerde romeinse figuur staat *And Life Is Over There* iconisch en krachtig rechtop. Ze doet tegelijkertijd denken aan een Griekse Kouros en de Egyptische moedergodin Hathor. Waardig en met een open blik, recht vooruit gericht, lacht ze haar archaische glimlach. Een symbool van kracht en vertrouwen. Het beestje op haar hoofd draagt bij aan de mysterieuze totem-achtige symboliek die het beeld ademt. De spanning is

voelbaar tussen de monumentale onbeweeglijkheid van het brons, en de beweging naar buiten van de figuur, richting het ongekende.

EN/OF: Gender is a lived experience

Op de hoek van de Kalvermarkt wordt Femmy's beeld geflankeerd door Marc Ruygrok's sculptuur *EN/OF*. Een beeldend gedicht dat een cruciale ingang op het werk van Femmy biedt. Categoriseren we haar nu als een man EN vrouw? Als man met borsten OF vrouw met een piemel? Zien we een transgender persoon EN/OF is dit een monument voor intersekse? We lijken te zijn gevangen in onze taal, die een dominante culturele perceptie informeert over de onverenigbare tweedeling tussen wat mannelijk en vrouwelijk is. In dit geval is er sprake van EN/OF: er is geen goed antwoord. *And Life Is Over There* staat voor die vrijheid van denken. Het gedachtegoed van filosoof Judith Butler biedt hierin een leidraad:

"we act as if that being of a man, or that being of a woman is actually an internal reality or something that is simply true about us. A fact about our identity. But actually it's a phenomenon that is being produced all the time. So to say that gender is performative, is to say that nobody really is one gender from the start."

Door hier naakt in de publieke ruimte te staan, opent *And Life Is Over There* het debat over genderidentiteit, die ontstaat in de ontmoeting. "Gender is a lived experience," zegt Butler bovendien: naast het erkennen van je biologische sekse, is de ervaring van gender iets dat ontstaat in de ontmoeting: in relatie tot wat zich buiten jou bevindt. Wie is dan wat, wat representeert wie?

Ways of Seeing

Naast onze eerste, talige interactie bestaan beeld en symboliek. De blik - de beruchte *gaze* die machtsstructuren bevestigt en bekritiseert, is daarbij cruciaal. De beroemde kunsthistoricus John Berger constateerde al in de jaren zeventig in zijn *Ways of Seeing* dat sinds de renaissance: "*mannen kijken, terwijl vrouwen zichzelf bekeken zien worden.*" We hadden misschien gewild dat dit vijfhonderd jaar later volledig anders is, maar de realiteit blijkt weerbarstiger. Nog altijd is 'de toeschouwer' over het algemeen degene met de meeste macht binnen sociale interactie, hetgeen hier kan betekenen dat hij wit, westers, man, heteroseksueel is.

The Observer

Berry Holslag's *The Observer* stelt die kijkgewoontes en tradities ter discussie. Ondanks de herkenbaarheid van deze figuur blijft hijzelf hermetisch gesloten in zijn nette pak. Zijn passieve, observerende blik en verheven maatvoering maken het vervreemdende effect compleet. Ze zorgen ervoor dat de toeschouwer zich toch niet echt met hem kan identificeren, zelfs al lijkt hij een universeel type te vertegenwoordigen: wat een scherp contrast met de naakte tederheid en directheid van *And Life is Over There*.

Nike

Naast *The Observer* staat Eja Siepmann van den Berg's *Nike*. Dit beeld, waarin de menselijke gestalte wordt geabstraheerd door het weglaten van hoofd, armen en voeten, vertegenwoordigt een heel ander universeel type dan *And Life is Over There*. In feite bevestigt *Nike* de manier waarop het (geïdealiseerde) vrouwelijke lichaam doorheen de westerse kunstgeschiedenis wordt vertegenwoordigd binnen die dominante "way of seeing". Tegelijkertijd roept het kritische vragen op:

is *Nike* zo onoverwinnelijk? En hoe staat dit lichaam ervoor binnen de machtsonderhandeling met de toeschouwer, als locus van sociale orde?

Mansportret, Zonder Titel

Met het *Mansportret* speelt Gert Germeraad net als Femmy Otten niet alleen met de kunstgeschiedenis, maar ook met de theorie van de fysionomie: de renaissancistische leer die identiteitskenmerken lieert aan uiterlijke kenmerken. De uitkomst is echter antithetisch op *And Life Is Over There*: de blik én de emoties van deze vreemde figuur zijn volledig naar binnen gericht. De bizar aandoende, kwetsbare mannelijke naaktheid van dit beeld roept sterke reacties op, en wil op geen enkele manier universeel zijn. Het scherpe contrast wordt onderstreept door het verder te trekken naar het beeld *Zonder Titel* naast *Mansportret*. Sigurdur Gudmundsson's vakkundig in brons gegoten weefwerk van takken verbeeldt de balans tussen het poetische en het persoonlijke, het abstracte en het universele.

Schapeman

Pearl Perlmutter's *Schapeman* laat een heel andere manier zien waarop mens en dier tot een soort hybride figuur kunnen verworden. Het is een intiem beeld van een herder die een schaap recht voor zich houdt. De eerste associatie met *And Life Is Over There* is formeel: zie het dier dat ontspannen bovenop het hoofd van Femmy lijkt te zitten. De plastische vormen van de Schapeman lopen zo sterk in elkaar over dat het moeilijk te ontrafelen is waar de mens begint en het dier eindigt. Maar waar de versmelting tussen man en schaap zich hier op een bepaalde manier naar binnen lijkt te keren, roept de totem-achtige toevoeging van het ondefinieerbare beestje op Femmy's hoofd een tegengestelde beweging - van binnen naar buiten - op.

A Last Farewell

In Anno Dijkstra's *A Last Farewell* poseert een indian chieft met een westerse toerist voor zoiets vluchtigs als een vakantiefoto. Net als *And Life Is Over There* is dit beeld enerzijds relativiserend in zijn realisme maar krijgt het door de sculpturale uitwerking in marmer een monumentale lading. Een monument waarvoor? Het verbeeldt de westerse drang naar het consumeren van authentieke culturen, en tegelijkertijd de onbeduidendheid van die westerse blik.

Twisted Totem

And Life Is Over There wordt enerzijds geflankeerd door EN/OF, en wordt aan haar andere zijde vergezeld door Peter Otto's *Twisted Totem*. Otto's doel met dit beeld was het presenteren van een zodanig imperfect object dat het de toeschouwer mateloos zou frustreren en dat het heftige reacties ontlokt. Otto refereerde ermee aan de zogenaamde sprekende beelden in Rome, zoals de *Pasquino*. Deze hellenistische marmeren mansfiguur is in de renaissance opgegraven en even verderop overigens zonder armen en benen - op de zuid-westelijke hoek van palazzo Braschi aan piazza Navona geplaatst. Hier fungeert het al eeuwen als publiek forum voor discussie, als aanplakpost voor pamfletten en politieke interactie. De onderliggende boodschap van *Twisted Totem*: wie zonder zonde is, werpe de eerste steen. Daarmee onderschrijft het de dosis lef die zich toont in de kwetsbaarheid van *And Life Is Over There*. Haar openheid naar het onvoltooide en onbekende schept de noodzakelijke ruimte voor echte ontmoeting en dialoog.